

Rudersdal kulturarvsatlas

Kortlægning af værdifulde kulturmiljøer
Rudersdal Kommune og COWI. Juni 2009

Kulturmiljø

Skodsborg Sanatorium

Nummer

37

Landskabstype

Kystlandskabet

Tidsepøke

Ca. 1840 - i dag ("Andelstid □ industrialisering □ m.v.")

Tema

Forstæder

Emne

Institutioner

Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier.

Værdifuld udsigt 	Bærende bevaringsværdier 	Matrikler 	Højdekurver
Træ 	Værdifulde landskabstræk 	Vej 	Skov
Trærække, levende hegn o.l. 	Værdifuld bebyggelsesflade 	Bygninger 	Vandløb, grøfter o.l.
Linjeformede værdifulde elementer 	Skov - værdifuld 	Hegn o.l. 	Sø
Sigtelinjer 	Dominerende bygninger 		
Afgrænsning af kulturmiljøer 	Bebyggelsesmønster 		

Kulturmiljøets hovedtræk og bærende bevaringsværdier

I kulturmiljøet ved Øresundskysten kan udviklingen fra landsted og kongeslot over til sanatorium iagttages. De bevarede bygninger danner tilsammen en hvid helhed og fra de høje bygninger er der fortsat udsyn over Øresund. Længst mod syd ligger Frederik den 7.s unikke kunstige grotte der er 13 meter bred og 6 meter høj hvor kongen lod

anlægge en barokhave som et terrasseret anlæg med bl.a. lindealléer.

Centralt for kulturmiljøet og som de bærende bevaringsværdier er Skodsborg Sanatoriums bygninger Villa Rex samt Grevinde Danners Palæ samt barokanlægget.

Samlet vurdering og udpegningskriterier mv.

National værdi

Regional værdi

Kommunal/lokal værdi

Unik

Repræsentativ

Egnsspecifik

Fungerende

Autentisk

Hist. kildeværdi

Identitetsværdi

Oplevelsesværdi

Fortælle værdi

Diversitet

Homogenitet

Sammenhæng med naturgrundlag

Afgrænsning

Øst for Strandvejen indgår haveanlægget, der ligger ud til Øresund. Mod øst afgrænser Strandvejen den øvrige del af kulturmiljøet. Mod vest afgrænser jernbanen. Mod nord afgrænses sanatoriet af boligbebyggelsen Skodsborg Strandhave. Mod syd - bag grotten - afgrænses kulturmiljøet af et område af strandvejsvillaer.

Kontekst

Ebberødgård, Høje Skodsborg og Skodsborgparken.

Bevaringstilstand

Middel.

Naturgrundlagets hovedtræk

Skodsborg Sanatorium tilhører naturgeografisk **den sydligste trekant af kommunen** som er et småbakket og bølget *bundmorænelandskab* og særdeles skovrigt.

Det naturlige kystforland i kulturmiljøet er ganske smalt og består af en smal strandbred med sand og uden kystskrænt.

Jordbunden består i den nordlige del af saltvandssand og kaldes også hævet marint forland. Saltvandssandet betyder at der her var hav i stenalderen. I den sydlige består jordbunden af moræneler.

Landskabets hovedtræk

Arealanvendelse og landskabselementer

Foran de ældste sanatoriebygninger er der ud mod Strandvejen anlagt et kvadratisk haveanlæg med bl.a. en række eksotiske og subtropiske planter i krukker.

Fra det tidligere landsted "Skodsborg" ses stadig rester af et tidligere barokhaveanlæg, der er anlagt som et terrasseret anlæg med en "drypstens-grotte" øverst oppe i kulturmiljøets sydligste del. Haveanlægget er anlagt på den tidligere stenalderhavskrænt. Ud mod Strandvejen står der markante kandelaber-lindetræer, der stadig plejes, så

stammer og grene ikke bliver for voldsomme. Op ad bakkeskråningen op til grotten fører en grussti og midt på fører en trappe op. På selve skrånningen holdes hække af taks og bøg, som en klippet flade.

I forbindelse med boligbebyggelsen fra 1990'erne er der anlagt et haveanlæg på dele af det gamle terrasseanlæg med klippede bøgehække og enkeltstående træer, men desværre har bebyggelsen ikke kunnet undgå at spolere de tidligere helstøbte barokanlæg.

Billedtekst - Barokhaveanlæg er rester fra det tidligere landsted "Skodsborg". Haveanlægget er anlagt som et terrasseret anlæg med en "drypstens-grotte" øverst.

Udsigter og visuelle sammenhænge

Fra grotten øverst oppe mod syd og fra det lille indhegnede kystanlæg, er der udsigt over Øresund og som regel også udsigt til den svenske kyst. Udsigten fra selve kysten gælder dog kun for sanatoriets gæster og beboerne i boligblokkene.

Billedtekst - "Drypstensrotten" øverst i parken.

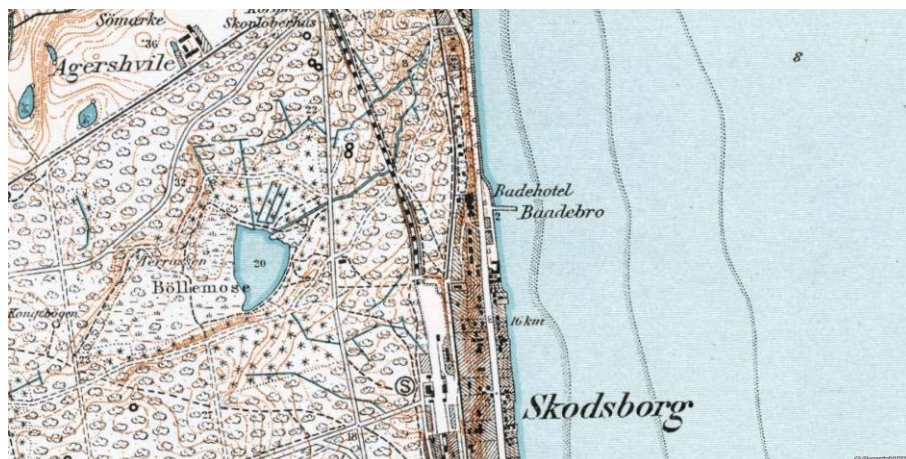

Billedtekst - Lindealléen er fra 1700-tallet.

Billedtekst - Udsigten fra selve kysten er forbeholdt sanatoriets gæster og beboerne i boligblokkene.

Kulturhistoriske hovedtræk

Billedtekst - Historisk kort. Produceret i perioden 1842-1899. KMS

Hovedtræk

Skodsborg er den smalle kyststrækning, der ligger mellem Jægersborg Hegn og Øresund, som blev udskilt af skoven ved kongens udlæg af skoven til jagtområde i 1670. Der har været et beskedent fiskeri herfra og boliger for arbejdere ved Strandmøllen beliggende ved vejen til Nærum. En højt placeret kongelig embedsmand opførte her i 1760 et landsted "Skodsborg", hvor han og hans kone ferierede de følgende ti år.

Bygningen blev i 1852 købt og udvidet af Frederik 7. og Grevinde Danner og er siden kaldt Palæet. 1857 lod Frederik den 7. opføre en "receptionsbygning" – dvs. en mødesal for statsrådet, når muligheden forelå. Den blev efter kongens og grevindens død købt af private, der byggede til og kaldte bygningen for "Villa Rex".

Fra 1785 var nærmeste nabo til de kongelige enemærker industrivirksomheder, der drev garveri, producerede planteolie, klæde og fra 1913 hatte, især herrehatte. "Dansk Hattefabrik" fremstillede hatte frem til 1970, hvorefter arealet blev anvendt til en etageboligblok "Skodsborg Strandhave" (1983).

Sideløbende med denne virksomhed opstod i Skodsborg to af Øresundskystens mest mondæne hoteller: "Hotel Øresund" (1876) midt i byen og lidt nordligere "Skodsborg Badehotel" (1874). Gæsterne kom normalt med dampskibsrueten langs

kysten, men med anlægget af Kystbanen mellem København og Helsingør i 1897 blev transporten så bekvem, at en driftig læge så muligheden for et kurhotel i Skodsborg, som begyndte i 1898: "Skodsborg Sanatorium" og som stadig eksisterer. Det begyndte beskedent i et par ældre villaer, men allerede i 1906-07 opførtes en firetages sanatoriebygning, der blev fulgt af en række andre bygninger, der i dag sætter sit præg på Skodsborg = "Den Hvide By". De to hoteller overlevede ikke krigen, men bygningerne består med anden anvendelse – kontorer, boliger, plejehjem (der dog netop er nedlagt).

Billedtekst - Skodsborg Sanatorium og Villa Rex. Man forstår tilnavnet "den hvide by".

Arkitektoniske hovedtræk

Billedtekst - Bevaringsværdige arkitektoniske sammenhænge.
 Den højrøde farve angiver **Dominerende bygninger**.
 Den lyserøde angiver **Bebyggelsesmønster**.
 De blå vinkler og pile angiver **Udsigt og Sigtelinjer**.

Hovedtræk

Bebyggelsen i området omkring Skodsborg Sanatorium fremstår ret blandet og det er karakteristisk at der er kamp om pladsen på den smalle stribe jord mellem kysten og jernbanen. De ældre dele af bebyggelsen slås om opmærksomheden med en række nyere boligbebyggelser som søger at udnytte den attraktive placering.

De centrale elementer er Skodsborg Sanatoriums bygninger Villa Rex samt Grevinde Danners Palæ.

De ældste af sanatoriets bygninger med den karakteristiske kolonnade der forbinder sidefløjene foran hovedbygningen fremstår i en streng neobaroque som desværre skæmmes lidt af nyere tilbygninger blandt andet i form af en ekstra etage bygget ovenpå den nordlige sidefløj.

Arealerne mellem bygningerne fremstår overvejende asfalteret og bruges i stort omfang til parkering hvilket ikke levner mange muligheder for at opleve de rumlige sammenhænge i arkitekturen.

Nord for selve sanatoriet er den tidligere park inddraget til boligbebyggelse i form af en bebyggelse med lejligheder i 5 etager. Tilsvarende er arealet mellem sanatoriet og kysten bebygget med boliger som blokerer for udsigten til vandet.

Billedtekst - Villa Rex er det høje tårn og den rige detaljering.

Elementer i bebyggelsen

Mellem den sydlige fløjs nyere forlængelse og Strandvejen ligger Villa Rex. Huset fremstår med sit høje tårn som en lidt pudsigt men overdådigt detaljeret bygning der desværre med tiden er blevet lidt klemt.

Grevinde Danners Palæ syd for Villa Rex er en lang klassicistisk bygning der hævet over det skrå-

nende terræn på en høj base. Huset fremstår velproportioneret og godt bevaret.

Billedtekst - Grevinde Danners Palæ. Stilen, enkel og velproportioneret bygning.

Billedtekst - Den karakteristiske kolonnade ved Skodsborg Sanatorium.

Sårbarhed og anbefalinger

Sårbarhed

Skodsborg Sanatorium er domineret af bymæssig bebyggelse og anlæg. Der kan derfor ikke mere erkendes et egentlig landskabeligt samspil mellem naturgrundlaget og de kulturgeografiske mønstre. I det kystlandskabet fremstår stærkt reguleret og kun med en smal strand.

Området som helhed er meget tæt bebygget, og de mange boligbebyggelser svækker karakteren af sanatorium og feriebebyggelse. Behandlingen af arealerne omkring sanatoriet bærer præg af, at der først og fremmest er fokus på at sikre den nødvendige parkering, og i mindre grad på at sikre tilgængelighed for fodgængere samt oplevelsesværdier i bebyggelsen. De mange tilbygninger er ikke alle lige nænsomt indpasset, og særligt virker tilføjelsen af en ekstra etage på den nordlige fløj af sanatoriet ufølsom.

Bebyggelsen er sårbar over for yderligere tilbygninger og ændringer i materiale karakteren, som for eksempel ved anvendelse af træpartier.

Barokanlægget er sårbart over for yderligere byggeri og inddragelse af yderligere areal til byggeri. Desuden er anlægget sårbart over for manglende pleje af hække, kandelaberalléen og stierne.

Grotten bør til stadighed tilses, så den ikke nedbrydes af ukrudt udvendigt. Også det netop restaurerede mosaikgulv indvendigt og trappen på bagsiden bør fortsat bevares.

Udpluk af planer og beskyttelse

- Grevinde Danners Palæ, grotten i parken og villa Rex er fredet efter bestemmelserne i bygningsfredningsloven.

Billedtekst - Skodsborg Sanatorium fremstår i neobarok. Bygninger og haveanlægget med bl.a. de subtropiske pottplanter indgår i et fint samspil.

Anbefalinger

Sanatoriumbygningerne er sårbare over for den meget hårdhændede istandsættelse og ombygning, de er blevet udsat for herunder yderligere fortætning på bekostning af friarealerne. Det anbefales derfor at udarbejde en bevarende lokalplan, som udpeger bevaringsværdige bebyggelse og fastsætter bevarende bestemmelser. Derudover bør der også udarbejdes bestemmelser, der kan regulere, at området ikke fortættes yderligere, og som sigter mod at bevare de strukturer og dele af sammenhænge, som endnu er tilbage.

Det anbefales at genskabe sammenhængen mellem kurstedet og kysten. Der kan bl.a. ske ved at forbedre tilgængeligheden for offentligheden til Øresund herunder ved at øge sikkerheden for forgængerne, der passerer Strandvejen.

Det anbefales, at bevare og pleje hækflader og kandelabertræerne og om muligt genskabe mere af barokhaveanlægget og - om muligt - nedbryde nogle af de store asfalterede arealer, så Villa Rex og Grevinde Danners Palæ kan indgå i haveanlægget.

Billedtekst - Modernistisk inspireret boligblok ved Skodsborg Sanatorium.